

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

relaties en laat overtuigend zien hoe relationele tevredenheid en communicatie nauw verweven zijn met seksuele tevredenheid. De auteurs benaderen dit systemisch en benadrukken het belang van het tijdig betrekken van de partner. De integratie van seksuologie en systeemtherapie is historisch complex: relatietherapeuten hebben vaak beperkte scholing in seksuologie, terwijl seksuologen niet altijd systemisch zijn opgeleid. Dit hoofdstuk slaat een brug tussen beide disciplines en koppelt theoretische perspectieven op relaties, hechting en seksuele dynamieken aan praktische systemische inzichten. Voor therapeuten die *Emotionally Focused Therapy* (EFT) verder willen verbinden met seksualiteit is het extra interessant dat er aandacht wordt besteed aan negatieve interactiepatronen en de toepasbaarheid van EFT-methodieken binnen dit domein. Het boek zet hier een eerste verkenning in gang.

De kracht van dit werk ligt zeker in de veelzijdigheid en brede invalshoek. Van ontwikkeling tot diversiteit, van medische tot psychologische dimensies: het boek belicht seksualiteit in al haar lagen. Narratieven, biologische, hormonale, lichamelijke en sociale factoren krijgen aandacht en het taalgebruik is inclusief, met oog voor gender-, culturele en minderheidsperspec-

tieven. Oncomfortabele thema's worden besproken, en er is ruimte voor reflectie op eigen waarden, normen en barrières bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Dat maakt het boek informatief en vormend.

Voor systeemtherapeuten is het niet de ultieme systemische bijbel, maar een inspirerend vertrekpunt voor vervolg en verdieping. De systemische invalshoek zit impliciet in de toon die de lezer stimuleert om seksualiteit en seksuele gezondheid vanuit een relationeel perspectief te benaderen. Geest en lichaam krijgen een plek en er is een mooie aanzet om ook de partnerrelatie te integreren in de reflectie.

Alles bij elkaar is het een toegankelijke gids, als een Zwitsers zakmes, die professionals motiveert met seksualiteit aan de slag te gaan. Het is een must voor elke organisatie die seksualiteitsvriendelijk wil werken.

Nele Van Daele is klinisch psycholoog, seksuoloog en systeemtherapeut en werkt als zelfstandig therapeut in Groepspraktijk Huis Vie te Gent met focus op koppels met relationele en seksuele uitdagingen. Daarnaast is ze praktijkassistent aan de Universiteit Gent en geeft ze trainingen aan koppels bij Couple-up. E-mail: nele@huisvie.be

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312026038001012>

Preventie van zelfdoding bij adolescenten – Familie, school en gemeenschap als anker

Haim Omer & Anat Brunstein-Klomek (2025). Pelckmans Uitgevers. 199 pp., € 32,00
ISBN 9789463835558

Faye Koolen

'Jij zult het anker zijn dat de verleiding van de dood weerstaat!' (p. 106)

In dit boek wordt beschreven hoe Geweldloos Verzet, naast bestaande therapieën zoals dialectische gedragstherapie, cognitieve gedragstherapie, interpersoonlijke therapie en *Attachment Based Family Therapy*, van meerwaarde kan zijn in het werken met ouders van adolescenten die zich suïcidaal uiten. Geweldloos Verzet onderscheidt zich als interventie van andere therapieën omdat de medewerking van de adolescent niet nodig is. De interventie richt zich op het werken met de ouders,

hoe zij zich steviger kunnen voelen in hun ouderschap en zich kunnen verhouden ten opzichte van de adolescent en de situatie. Haim Omer is een Israëlische hoogleraar psychologie en de grondlegger van de methodiek Geweldloos Verzet. Hij heeft het gedachtegoed van de sociaal-politieke context – bekend door onder andere Gandhi en Martin Luther King – vertaald naar ons vakgebied. Het boek weerspiegelt Omers kenmerkende taal- en stijlgebruik en toont hoe hij de principes van Geweldloos Verzet toepast bij suïcidaal gedrag.

Het boek bestaat uit een woord vooraf, een inleiding, zes hoofdstukken, een epiloog en informatie over de auteur.

In hoofdstuk 1 wordt kort aandacht geschonken aan de bestaande therapieën en wordt beschreven hoe Geweldloos Verzet met een ander soort vragen, taal en aandachtspunten een toevoeging kan zijn of als interventie op zichzelf kan staan. In hoofdstuk 2 en 3 lees je hoe de auteur het gedachtegoed van Geweldloos Verzet en de hierna omschreven pijlers vertaalt naar het werken met de ouders van adolescenten met suïcidaliteit. Hoofdstukken 4, 5 en 6 richten zich op meer specifieke contexten, zoals de externe cirkel van professionals, de school, de gemeenschap, maar ook de crisishulplijn of online hulp. Binnen die specifieke contexten komen meerdere voorbeelden aan bod die relevant kunnen zijn voor professionals binnen dat werkveld.

In het boek wordt gesproken over Geweldloos Verzet en niet over Verbindend Gezag. De term Verbindend Gezag werd in 2012 geïntroduceerd door Hans Bom en Eliane Wiebenga en werd in 2017 voor het eerst gepubliceerd in hun artikel 'Verbindend gezag – Naar een nieuwe vorm van autoriteit gebaseerd op principes van geweldloos verzet' (Bom & Wiebenga, 2017). Hoewel Geweldloos Verzet en Verbindend

Gezag vaak door elkaar gebruikt worden, zijn het twee verschillende benaderingen. 'Geweldloos verzet bestaat uit een combinatie van pijlers (aanwezigheid, de-escalatie, herstel van relatie, support en verzet) en een reeks interventies die zich vormen tot een methodiek of een strategie voor ouders. Verbindend Gezag is de meer overkoepelende visie op gezag met als fundament dezelfde pijlers en attitude die kenmerkend zijn voor geweldloos verzet' (Bom & Wiebenga, 2017, pp. 278-279).

Dit boek focust op Geweldloos Verzet en omschrijft stapsgewijs hoe de specifieke pijlers ouders helpen hun kinderen beter te ondersteunen. Bij de pijler 'aanwezigheid' kan gedacht worden aan hoe ouders op een passende wijze, zowel fysiek als mentaal, aanwezig en betrokken zijn bij hun kind. Bij de pijler 'de-escaleren' wordt er gekeken naar hoe ouders kalm kunnen reageren op het moment van crisis en pas op een later moment met de adolescent in gesprek kunnen gaan over zorgelijk gedrag. Een bekende mantra die hierbij hoort en die vaak steun biedt aan ouders, luidt: 'Het ijzer smeden als het koud is.' Hiermee wordt bedoeld dat ouders niet op het moment zelf reageren en daardoor niet meegaan in de escalatie, maar dat ze er op een later moment op terugkomen bij de adolescent. Bij de pijler 'herstel van relatie' gaat het over onvoorwaardelijke relatiegebaren en over herstelgebaren. De eerste dienen als investering in de relatie met de adolescent, de tweede om het weer goed te maken nadat er iets is voorgevallen. Ook de pijler 'support' is van belang, waarbij er wordt gekeken naar het netwerk en op welke wijze dat ouders en de adolescent kan ondersteunen. Als laatste, maar zeker niet minder belangrijk, is er de pijler 'verzet', waarbij ouders zich verzetten tegen ernstig, gevaarlijk en ontwikkelingsbedreigend gedrag. Hierin wordt de 'illusie

van controle' meegenomen. Een ouder kan zich altijd verzetten, zonder dat de ouder controle heeft over het gedrag van de adolescent. In de methodiek is er aandacht voor alle pijlers met de daarbij passende interventies.

De werkwijze van Geweldloos Verzet bij suicidaliteit bij adolescenten wordt in het boek beschreven door middel van een heldere uitleg en aan de hand van een ruim aantal voorbeelden in verschillende contexten. De focus ligt op het werken met ouders en de manier waarop zij een ankerfunctie kunnen vervullen. Hoe er validatie en empathie kan zijn voor de doodswens en tegelijkertijd een verzet tegen de suïcidale intentie. Hierbij wordt een empathische houding aangenomen, gevolgd door een uitdagende houding, waarbij de auteurs laten zien op welke wijze deze verschillende houdingen elkaar juist kunnen versterken.

Er is aandacht voor de verschillende gevoelens die ouders kunnen ervaren en hoe de behandelaar daar ruimte voor kan maken en mee kan omgaan. 'We hebben de energie van jouw woede ook nodig om voor zijn leven te vechten!' (p. 51). Hierbij is opnieuw van belang dat er eerst aandacht is voor de therapeutische alliantie: 'We zien je, we denken aan je' (p. 47), voordat er werkelijk praktische actie mogelijk is.

Het systemisch denken toont zich in het werken met escalatiepatronen en het belang van de tussenruimte, in plaats van de klacht van de persoon. 'Wat gebeurt er tussen jullie?' In plaats van de vraag: 'Wat is er mis met hem?' (p. 54). Daarnaast is er veel aandacht voor het persoonlijke en formele netwerk van het gezin en hoe dit netwerk een belangrijke rol kan spelen als anker, met zowel emotionele als praktische steun. Er wordt praktisch omschreven wat professionals nodig hebben in het werken met deze doelgroep, door middel

van het geven van taal en een lijn om zowel de eerdergenoemde empathische houding als de uitdagende houding van verzet vorm te geven. Het boek biedt meerdere concrete handvatten om in te zetten. Alle elementen van Geweldloos Verzet komen terug, maar nu in de context van suicidaliteit.

Over het geheel bekeken zie ik het boek als een toevoeging aan de bestaande literatuur. Dit boek markeert een nieuw onderwerp in Omers werk door de toepassing van Geweldloos Verzet op suicidaliteit. Wanneer je al werkt met Geweldloos Verzet zul je dit boek waarschijnlijk, net als ik, als helpend ervaren omdat het de nuances van het werken met de complexiteit van suicidaliteit goed belicht. Om dit boek goed te kunnen benutten en de attitude passend in te zetten, is mijns inziens enige voorkennis van de basisattitude en het gedachtegoed van Geweldloos Verzet aan te raden.

Ook in Nederland wordt onderzoek gedaan naar Geweldloos Verzet bij suicidaliteit. Kathelijne van Dongen, destijds werkzaam bij LUMC Curium, ontving in 2023 de Jan Mokkenstormprijs voor haar werk op het gebied van Geweldloos Verzet en suïcide. Deze prijs wordt onder andere uitgereikt door 113 Zelfmoordpreventie, dat heeft meegewerkt aan de herziening van de richtlijn *Suïcidaliteit* (NVvP, 2025) die dit jaar in Nederland is uitgebracht. Het is een relevant en actueel onderwerp, waarbij dit boek van Haim Omer goed aansluit. Het boek leest vlot en het kan voor professionals waardevol zijn als kennismaking met deze behandelmogelijkheid, zeker wanneer het gaat om zo iets kwetsbaars als leven en dood.

Faye Koolen is gz-psycholoog, psychotherapeut en systeemtherapeut in het Lorentzhuis in Haarlem. E-mail: f.koolen@lorentzhuis.nl

Preventie van zelfdoding bij adolescenten – Familie, school en gemeenschap als anker

Referenties

Bom, H., & Wiebenga, E. (2017). Verbindend gezag – Naar een nieuwe vorm van autoriteit gebaseerd op principes van geweldloos verzet.

Tijdschrift voor Psychotherapie, 43(4), 269-289.

Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP).

(2025, 10 april). *Suïcidaliteit* [Richtlijn]. Federatie Medisch Specialisten/Richtlijnendatabase. <https://richtlijnendatabase.nl/richtlijn/suïcidaliteit>

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312026038001013>